

EMIL HERJE

Skarv

Det er synd på den stakkaren som er blitt pålagt å bære et så lite aktet navn. Verre enda er det når det er aldeles uforskyldt, og verst når bæreren har bekommet navnet ved arv. Jeg sitter og tenker på en av kystens mest godlynte og selskapelige fugler — på *skarven*.

Fra uminnelige tider er skarven blitt skattet høyt, eller — rettere sagt høyt beskattet. For å gjøre arbeidet med beskatningen lettest mulig, har skarvene slått seg sammen i tette kolonner, og på synbare og lett tilgjengelige plataer, holmer og skjær. Det er som om den vil si: Vel bekomme! Og reirene deres? Ja, de er som store avskjæringer, synlige for gud og hvermann. Dessverre er det nok bare hvermann som holder øye med dem og tar hand om dem. Resultatet av denne bevåkenheten blir derfor at egg, unger og til slutt opphavet havner i gryter og på fat.

Vinters dag er skarvene de tallrikaste sjøfuglene her på Trøndelagskysten, om våren flykter mesteparten fra oss. Gjennom årtusener er frykten blitt et instinkt hos dem. En vei på hundre mil til øde trakter langs ishavet gir sjanse for at avkommet skal få leve utover egg- og kyllingstadiet. Å *bli* er den visse død og artens utslettelse. Så drar de den lange veien.

Skarvene er varselsvetter i eventyr og mytologi. Når de sitter på enslige skjær omgitt av brott og skum i skumrende kvelder, dreier på hodet hit og dit, vinker og varsler med dirrende vingeslag, da dukker eldgamle sagn om selsomme hendelser opp i bevisstheten. Dypt nede har de ligget glømt og fortrent som avleggs overtru,

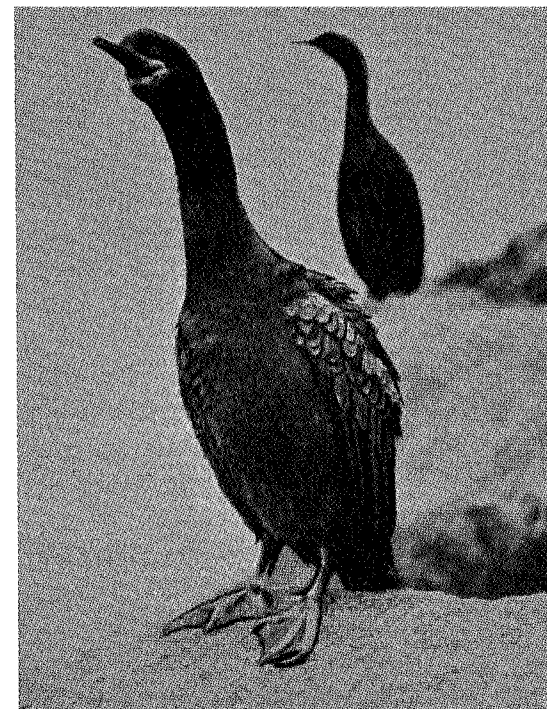
men —. Kanskje kaster et solstreif mellom drivende skyer et glitrende gullskjær over den kolsvarte lagnadsfuglen og jager gysende redselsscener vekk. Kanskje forsterker de stemningen og levendegjør dem. Det beror på sinnets mottakelighet, på tvilens overmakt eller avmakt.

«Rett som det var, hørte han et fælt skrik framfor staven, og han trodde ikke annet enn at det var draugen som sang liksalmen hans. Han ba til Vårherre for kone og barn, for nå skjønte han at hans siste time var kommet. — Best som han satt og ba, fikk han se skimtet av noe svart, men da han kom nærmere, var det bare tre skarver som satt på en rekvedstokk.» Slik heter det i sagnet om «*Skarvene fra Ut-Røst*», og skarvene var de tre sønnene til draugen som eide dette alvelandet. Det landet som «fyrst kan syna seg når sol gjeng ned», som Garborg har sagt. Lykkelig er den som kommer til dette landet eller bare får se det. «Han e' berga», heter det, og det er bare den som er from og god.

Ut-Røst og Sandflesa er nordlendingenes alveland. Her i Trøndelag har vi vårt Ut-Frovær. Men tilbake til virkeligheten.

Skarven blir verdsatt etter kjøttvekta. «Der flyg det ei god steik», heter det. I utgammel tid hekket skarvene i millioner langs hele norskekysten. Men så kom det *folk* til landet. Skanse etter skanse, eller rettere: rugeplass etter rugeplass ble inntatt og lagt øde. I rugetida ble ungene fanget inn med det samme de skulle spre ut vingene til deres første flukt. Det var ei høstonn dette fugledrapet, og det gav vintermat for folk ved havet. Ennå fins det noen rester av skarvekoloniene i Sør-Norge, ofte bare en enslig hekkende skarv.

De voksne skarvene ble tatt i garn. Nå er det ikke lovlig lenger, men slett ikke slutt. Skarvene samler seg på bestemte skjær mot

kvelden. Ytre-, Indre-, Austre-, Vestre Skarvskjæret, det er navn som går igjen over alt langs kysten. I nattens mulm og mørke sniker en båt med sekkomvundne årer seg inn til skarvskjæret og setter garn rundt det. Etterpå blir det banket og bråket i båten til den siste skarven har stupt i sjøen og dukket slik som den har for skikk. Det er lettere for den å komme på vingene fra sjøen enn fra land.

Og så blir det fangst. Haugen på båtskotten med garn og fugl om det klaffer. — Ei historie som er sann, må jeg fortelle: Garnfangsten var blitt vellykket, og garn og fugl ble dratt inn på sjøhuset. Der fikk alt sammen ligge i haug natta over. Men synet som møtte de to fuglefiskerne dagen etter, tok både munn og mæle fra dem. Garna lå ikke i haug på golvet, men hang og bølget som levende ormer på slind og takbjelker. Ulyd skar dem i ørene og visittkort skvatt. De hadde hatt det for travelt med å få tatt opp garna kvelden før, og skarvene ikke fått den drukningsdøden som var dem tiltenkt. Utover natta vaknet de til, fløy opp og satte seg, og der satt de —.

Skarvene hører til de ubebodde holmene og skjæra. Når en kommer så langt ut at landet taper og siger i hav, så bare blankskurte rester er igjen, da er en kommet i skarvenes rike. En knaus såpass bære- og flosfri at de kan kvile ut mens de tørker mødde vinger, er nok for dem.

For mange er skarv bare et navn. Skarvenes rike er ikke blitt noe turistland ennå. Men navnet blir flittig brukt og i mange sammensetninger. Jeg samlet en bukett av skarvebenevning i både direkte og overført bruk til ei regle. Den er slik:

SKARV

*Kvitlåring, skreiskarv,
toppskarv og småskarv,
lusskarv og gråskarv,
skarv.*

*Sildtjuv og bleiktjuv,
mortjuv og seitjuv,
urtjuv og skreitjuv,
tjuv.*

*Skarvfar og skarvmor,
skarvkar og skarvbror,
skarvferd og skarvjord,
ord.*

*Kallskarv og gutskarv,
lurskarv og snytskarv,
lygskarv og skrytskarv,
skarv!*